QORTI TAL-MAĠISTRATI (MALTA)

MAĠISTRAT
DR. RACHEL MONTEBELLO B.A. LL.D.

Rikors Numru: 207/2019 RM

Avukat Joseph Brincat

-Vs-

Saviour Balzan

Illum, 27 ta' Settembru 2021

Il-Qorti,

Rat ir-Rikors ipprezentat mill-Avukat Joseph Brincat fir-Registru ta' din il-Qorti nhar it-23 ta' Settembru 2019 li permezz tieghu talab lill-Qorti tikkundanna lill-konvenut iħallas is-somma li tigi likwidata bħala danni minhabba artiklu libelluz imxandar fil-Malta Today bid-data tat-23 ta' Settembru, 2019 li bih ta malafama, ppreżenta fatti mhux minnhom, u pprova jesponih għad-disprezz tal-pubbliku, meta allega li hu kien inħeles minn inkjesta b'xi favur, meta fil-fatt kien gie liberat kompletament għax ma kien ġie kommess l-ebda reat (il fatto non sussiste mill-Qorti tal-Appell ta' Catanzaro)

Rat ir-Risposta tal-konvenut Saviour Balzan li ġiet ippreżentata fir-Registru ta' din il-Qorti fit-18 ta' Ottubru 2019, fejn tressqu is-segwenti eċċezzjonijiet:

1. *Preliminarjament, l-attur ghandu jindika b'mod preciz liema brani jqis malafamanti fil-konfront tieghu.*

2. *F'kull kaz, il-pubblikazzjoni tikkostitwixxi fair comment.*
3. *In oltre', it-talbiet attrici huma infondati fil-fatt u fil-ligi. .*
4. *Salv eccezzjonijiet ulterjuri.*

Rat l-Affidavit tal-attur ippreżentat fit-22 ta' Ottubru 2019;

Semgħet ix-xhieda;

Rat il-provi u d-dokumenti kollha esebiti ;

Semgħet it-trattazzjoni orali tad-difensuri tal-partijiet waqt is-seduta tas-7 ta' Lulju 2021

Rat l-atti kollha ;

Ikkunsidrat ;

Din hija azzjoni ta' libell magħmula taħt l-Att dwar il-Midja u l-Malafama (Kap. 579)[1]. L-attur ħassu aggravat b'silta mill-artikolu ppubblikat mill-konvenut fuq is-sit elettroniku ta' Maltatoday fit-23 ta' Settembru 2019, intestat '*The wrong fight on good governance*' u kif jirriżulta indikat fir-Rikors promotur, qiegħed jimpunja speċifikatament l-allegazzjoni li saret fl-artikolu illi huwa kien "*inħeles minn inkjesta b'xi favur meta fil-fatt kien ġie liberat kompletament għax ma kien ġie kommess l-ebda reat*".

Huwa minnu illi fix-xhieda tiegħu l-attur jiddikjara li jħossu aggravat bil-fatt illi l-konvenut jattakkah kif ukoll, inspjegabbilment, jiddefendi bi patroċinju gratuwitu lill-Kap Ezekuttiv tal-Awtorita' Maltija għas-Servizzi Finanzjarji (MFSA), Joseph Cuschieri, in konnessjoni mal-fatt illi l-istess attur kien interpellah ġudizzjarjament dwar deċiżjoni li fil-fehma tiegħu kienet tmur kontra l-governanza tajba. Iżda l-

[1] Imsejjaħ 'l-Att'.

allegat malafama l-attur jidentifikah espressament fl-istess Affidavit f'"*dik il-parti fejn jgħid li mnalla kien Dr Guido DeMarco li rranġa ma' ħbieb tiegħu ġewwa l-Italja u ffrankali għax kieku min jaf x'xebgħa ħabs kont niekol*", u dan għaliex, skont l-istess attur, *"minn dak kollu li hemm miktub mill-konvenut Saviour Balzan ma jeżistix fil-fatt.*"[2]

Għall-Qorti dan ifisser huwa ovvju illi l-parti tal-pubblikazzjoni li qed tiġi impunjata mill-attur hija evidentement, is-segwenti, cioe' s-silta li tikkonċerna l-ħelsien tal-attur mill-arrest tiegħu ġewwa l-Italja:-

"*He should not forget that Brincat had been arrested in Italy and accused of aiding and abetting a client involved in the trade of valuables : had it not been for the late Guido de Marco (father of Mario) – who was PN justice minister at the time and enjoyed cosy relations with his Italian counterpart –* ***Brincat may have well spent years behind bars****. It was a riveting story that made the front-page of defunct newspaper Alternattiva, alas not one to have reached the internet years, but anyone interested in receiving a copy can send me an email.*"

B'hekk hija sorvolata l-ewwel eċċezzjoni tal-konvenut u l-Qorti sejra għalhekk tillimita l-istħarriġ tagħha għall-parametri ta' din is-silta u l-imputazzjonijiet imnisslin minnha u abbażi ta' dak li jirriżulta mill-atti li huwa relevanti ghall-mertu tal-kawża.

Ikkunsidrat;

Il-Qorti qrat l-artikolu impunjat. Jirriżulta illi l-konvenut, f'dan l-artikolu, esprima l-fehmiet tiegħu dwar dak li kien stqarr il-Kap tal-Oppożizzjoni ta' dak iż-żmien, Dr. Adrian Delia, waqt li kien qed jintervistah ftit tal-ġranet qabel. Hu evidenti li s-silta kontenenti d-dikjarazzjoni impunjata mill-attur, ġiet ipprovokata jew talanqas segwiet l-approvazzjoni li esprima Dr. Adrian Delia, tal-pożizzjoni meħuda mill-attur, li huwa wieħed mill-gvernaturi tal-Bord tal-Gvernaturi tal-MFSA, kontra l-pagament

[2] Affidavit tal-attur, fol. 28

kontroversjali ta' ammont sostanzjali ta' flus taħt skema volontarja tal-irtirar fi ħdan l-istess Awtorita'. Fl-artikolu jingħad illi l-attur kien interpella ġudizzjarjament lil Joseph Cuschieri, Kap Eżekuttiv tal-MFSA dak iż-żmien, kontra n-nuqqas ta' governanza tajba f'din il-materja u l-Kap tal-Opposizzjoni, waqt l-intervista, faħħar dan l-attakk tal-attur kontra din il-manifestazzjoni ta' nuqqas ta' governanza tajba da parti tal-Gvern u l-entitajiet tiegħu.

Iżda l-konvenut fl-artikolu tiegħu, jikkritika lill-Kap tal-Oppożizzjoni talli assoċja ruħu mal-attur fuq materja ta' nuqqas ta' governanza tajba u għadda biex jissostanzja din il-kritika b'referenza għall-episodju meta l-attur kien ġie arrestat ġewwa l-Italja diversi snin qabel fuq akkużi ta' kompliċita' f'reati kriminali: skont il-konvenut, l-attur seta' faċilment għamel żmien twil maqful il-ħabs ġewwa l-Italja kieku mhux għall-intervent tal-Ministru tal-Ġustizzja dak iż-żmien Dr. Guido de Marco. Il-konvenut kompla jissostanzja l-istqarrija tiegħu billi ddikjara li l-episodju tal-arrest tal-attur in konnessjoni mal-imsemmija akkużi kriminali, kien ġie dak iż-żmien rapportat bi prominenza f'waħda mill-ħarġiet tal-gazzetta Alternattiva u billi dik il-gazzetta ma kienetx faċilment aċċessibbli, huwa offra li jipprovdi kopja tal-artikolu relevanti lil dawk il-qarrejja li jkunu interessati.

Ikkunsidrat;

L-attur ħassu aggravat għaliex isostni li l-allegazzjoni magħmula mill-konvenut li mingħajr l-intervent ta' Guido de Marco, huwa kien x'aktarx iqatta' diversi snin il-ħabs, hi nieqsa kompletament minn bażi fattwali u hu inveritiera. Kemm hu hekk, jiddikjara li huwa kien ġie meħlus minn kull ħtija kriminali dwar il-fatti marbutin mal-arrest tiegħu ġewwa l-Italja mingħajr u dan ma sar l-ebda intervent politiku.

M'huwiex kontestat u fi kwalsiasi każ, huwa stabbilit mid-deċiżjoni tal-Kummissjoni Ewropea għad-Drittijiet tal-Bniedem - esebita mill-attur innifsu mar-Rikors promotur[3] - li fl-1987 huwa kien arrestat ġewwa l-Italja u kien miżmum taħt detenzjoni fuq perijodu ta' diversi ġimgħat ġewwa l-ħabsijiet ta' Lagonegro u ta' Cosenza, b'rabta ma' reati kriminali konnessi mas-sejba *inter alia* ta' flus provenjenti minn pagament għall-ħtif ta' persuna u mal-kuntrabandu ta' oġġetti prezzjużi. Dawn l-oġġetti kienu instabu fil-pussess ta' Mary Rose Shires Bonello, li kienet tiġi mart klient tal-istess attur, ċertu Colin Shires, u dan fil-waqt li huwa kien qed jakkumpanjaha ġewwa l-Italja. Minn eżami ta' din is-sentenza, jirriżulta illi:-

- fil-mori tal-proċeduri kriminali kontra l-attur ġewwa l-Italja, speċifikatament fl-1992, kien ġie deċiż mill-Qorti Ewropeja għad-Drittijiet tal-Bniedem[4] li l-arrest u d-detenzjoni kontinwata tal-attur kienu leżivi għall-jedd tiegħu taħt l-Artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni Ewropeja;
- permezz ta' sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell ta' Catanzaro, l-attur kien inħeles mill-akkużi ta' riċettazzjoni;
- sussegwentement, tressqu akkużi ġodda kontra l-attur dwar kompliċita' fit-twettiq ta' reat ta' kuntrabandu u nstab ħati ta' dan ir-reat mill-Qorti tal-Maġistrati ta' Scalea fis-17 ta' Frar 1989;
- permezz ta' sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell ta' Catanzaro fid-19 ta' Ottubru 1994 fuq appell interpost mill-attur stess, ġie deċiż finalment illi l-attur ma kien wettaq l-ebda att ta' kuntrabandu u kwindi ma kien ġie kommess l-ebda reat kriminali u dan minkejja illi sadanittant kien intlaħaq ftehim fuq livell amministrattiv bejn l-istess attur u d-Dipartiment tad-Dwana Taljan.

Fix-xhieda tiegħu l-attur jirrikonoxxi illi effettivament, dak iż-żmien meta kien detenut ġewwa l-Italja, ħarġet xnigħa li peress li Dr Guido de Marco u Dr. Vincent Tabone kienu telgħu l-Italja meta kien arrestat u detenut fil-ħabs hemmhekk, kienu

[3] App. 27540/95: **Joseph Brincat v. Italy**. Dawn il-proċeduri kienu jikkonċernaw vjolazzjoni tad-dritt tal-attur taħt l-Artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropeja dwar dewmien mhux raġjonevoli tal-proċeduri kriminali quddiem il-Qrati Taljani. Fol. 10 *et seq.* tal-atti.
[4] Deċiżjoni tas-26 ta' Novembru 1992: **Brincat v. Italy**.

"*irranġawlu*" u kien b'hekk li seta' jiġi lura Malta. Huwa jiċħad li kien hemm intervent minn xi ħadd b'rabta mal-proċeduri kriminali kontrih quddiem il-qrati Taljani, u jisħaq illi effettivament dawn il-proċeduri damu jinsemgħu fuq medda ta' diversi snin biss għaliex il-Prosekutur kellu s-setgħa li jibdel l-akkużi u joħroġ akkużi ġodda, kif effettivament kien għamel fil-każ tiegħu. Fi kliem l-attur stess, dan il-fatt waħdu jikkostitwixxi prova biżżejjed li "*ma kien hemm l-ebda indħil jew inġerenza ta' xi ħadd minn Malta jew minn x'imkien biex lili jagħlquli l-kas*." Żied jgħid illi wara studju intensiv min-naħa tiegħu tal-liġi penali Taljana, irnexxielu jfassal huwa stess ir-rikors ta' appell quddiem il-Qorti tal-Appell ta' Catanzaro mis-sentenza li kienet sabitu ħati tar-reat ta' kuntrabandu, liema appell mhux biss ġie milqugħ bis-saħħa esklussiva tiegħu iżda baqa' ma ġiex kontestat mill-prosekutur quddiem il-Qorti tal-Kassazzjoni. L-attur qal ukoll illi huwa baqa' jissielet waħdu għal seba' snin sħaħ sakemm il-proċeduri kriminali kontrih ingħalqu definittivament – fatt li hu affermat mid-deċiżjoni tal-Kummissjoni Ewropeja addottata fl-4 ta' Marzu 1998 li sabet leżjoni tad-dritt tiegħu sanċit taħt l-Artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni.

L-attur isostni li l-malafama li saritlu bl-artikolu tal-konvenut hija gravi u huwa wkoll ovvju li l-konvenut ried jattakkah personalment biex jiddefendi l-pożizzjoni ta' Joseph Cuschieri kontra l-kritika pubblika li għamillu b'rabta mal-*golden handshake* kontroversjali li kien ippjanat li jseħħ bi ksur tal-liġi. Jisħaq li l-artiklu kien intiż biex iħammiġlu r-reputazzjoni, għaliex minkejja illi kien ġie deċiż finalment mill-Qorti tal-Appell ta' Catanzaro illi huwa ma kien wettaq l-ebda reat kriminali kwalsiasi, il-konvenut stieden lill-pubbliku jitolbuh kopja tal-artikolu li kien ġie rapportat fil-gazzetta 'Alternattiva' dwar is-sentenza tal-Qorti ta' Scalea mogħtija fi Frar 1989 fiż-żmien meta l-appell tiegħu kien għadu mhux deċiż. L-attur qal ukoll illi minkejja li huwa kien bagħat lill-konvenut fuq is-sit elettroniku ta' Maltatoday, *link* ghad-deċiżjoni tal-Qorti Ewropea li tafferma d-deċizjoni finali tal-Qorti tal-Appell ta' Catanzaro li ma kien ġie kommess l-ebda reat minnu, il-konvenut baqa' ma għamel l-

ebda korrezzjoni jew aġġornament lill-artikolu impunjat[5] li baqa' jidher fuq is-sit elettroniku fil-verżjoni oriġinali tiegħu.

L-attur isostni li s-serjeta' tal-malafama tinsab ukoll fl-imputazzjoni ċara li huwa kkommetta reat kriminali li huwa punibbli b'diversi snin priġunerija, liema imputazzjoni li tfisser li huwa mhux persuna affidabbli.

Ikkunsidrat;

Illi dak li jrid jiġi stabbilit qabel xejn huwa jekk l-istqarrijiet impunjati mill-attur kif identifikati minnu, humiex kapaċi li jitqiesu bhala diffamatorji għall-finijiet tal-Artikolu 3(4) tal-Att dwar il-Midja u l-Malafama[6]. Din id-dispożizzjoni tistipola illi **stqarrijiet m'humiex diffamatorji sakemm ma jikkawżawx ħsara serja jew ikunu jistgħu jikkawżaw ħsara serja lir-reputazzjoni tal-persuna jew persuni speċifiċi li jagħmlu t-talba**.

Dan ir-rekwiżit tas-serjeta` tal-ħsara lir-reputazzjoni, jew potenzjal ta' ħsara serja, introdott għall-ewwel darba permezz tal-liġi l-ġdida fil-Kap. 579, jistabbilixxi *threshold* ferm iktar oneruż u impenjattiv ghas-suċċess ta' azzjonijiet għal malafama, milli dak li kien rikjest taħt il-Liġi tal-Istampa[7]. Peress illi dan il-kriterju jinċidi fuq l-azzjonabbilita` tal-allegat malafama, l-istharriġ li għandu jsir taħt l-Artikolu 3(4) għandu jsir f'kull azzjoni ta' libell istitwita taħt l-Att, anke mill-Qorti *sua sponte* mingħajr il-ħtieġa li titressaq eccezzjoni *ad hoc* fir-rigward.

Il-Gatley, fil-kummenti tieghu dwar l-Artikolu 1 tad-Defamation Act UK[8], jgħid illi t-tendenza li l-imputazzjoni tinċidi negattivament, anke jekk b'mod sostanzjali, fuq ir-reputazzjoni ta' persuna, ma għadhiex iktar sufficjenti sabiex issostni azzjoni taħt il-ligi l-ġdida, għaliex din introduċiet kriterju ferm iktar oneruż minn hekk.

[5] Dan jirriżulta mill-kumment tal-attur innifsu taħt l-artikolu tat-23 ta' Settembru 2019, ara fol. 8A.
[6] Att XI tal-2018 - Kapitolu 579 tal-Ligijiet ta' Malta.
[7] Kap. 248.
[8] On Libel and Slander (2013 Ed.) 2.6, p. 41.

Effettivament, taht id-Defamation Act (UK) 2013 u ugwalment taħt l-Att dwar il-Midja u l-Malafama li effettivament, jikkonsisti f'riproduzzjoni kważi identika tat-test tal-liġi Ingliża, stqarrija, biex titqies bhala diffamatorja, għandha mhux biss tkun kapaċi li tolqot ħażin ir-reputazzjoni tal-persuna iżda **għandha tikkaġuna jew tkun kapaċi li tikkaġuna ħsara serja lir-reputazzjoni**. Dan l-effett huwa riskontrabbli jekk fil-kaz partikolari, il-**pubblikazzjoni impunjata tolqot ħazin u b'mod gravi u sostanzjali l-attitudni ta' persuni oħrajn fil-konfront tas-soġġett tal-malafama, b'mod li tikkaġuna jew hi kapaċi tikkaġuna ħsara serja**.

Skont il-Gatley[9]:-

"*... whether a publication has caused or is likely to cause, serious harm is likely to require a careful investigation of facts of the particular case and in particular the inherent gravity of the allegation, the nature and status of the publisher and publishee, the claimant's current reputation and financial position, and whether similar allegations have been published before*."[10]

Ikkunsidrat;

L-attur jikkontendi illi l-artikolu tal-konvenut inissel imputazzjoni li huwa kkommetta reat kriminali li huwa punibbli b'diversi snin priġunerija, u kieku ma kienx għal intervent politiku li sar, huwa kien ikollu effettivament iservi sentenza ta' diversi snin ħabs. Skont l-attur, l-imputazzjoni ulterjuri hi li huwa mhux persuna affidabbli.

Il-Qorti tqis illi jekk l-imputazzjoni hi dik li fisser l-attur, il-pubblikazzjoni ta' allegazzjonijiet bħal dawn huma kapaċi jirrekaw ħsara serja lir-reputazzjoni tal-persuna aggravata. Effettivament, hu aċċettat b'mod ġenerali fil-gurisprudenza tal-qrati Inglizi kif ukoll lokali, illi imputazzjoni li l-persuna aggravata kien jew seta' kien

---

[9] Gatley, On Libel and Slander (2013 Ed.), p. 41, 2.5.

[10] Bħala parti minn dan l-istħarriġ:- "*Questions of tone and expression, as well as the medium and extent of publication, will all be relevant. The focus will be on the effect or potential effect of the statement on the reputation, rather than the feelings, of the claimant*." - **Collins on Defamation** (2014 Ed.) p. 154 7.32

possibbilment involut sa certu grad, f'attivita` jew att kriminali, hija kkunsidrata bħala diffamatorja.

In propositu inghad[11]:-

"*Most obviously however, statements that impute that the claimant has or may have been involved on some degree in a criminal act will almost invariably satisfy the test. Other common examples include imputations that, by reason of some conduct, the claimant is dishonest or a fraud, a hypocrite, dishonourable, immoral, or actuated by some improper motive … or incompetent or otherwise unfit for some role.*"[12]

Għalhekk, l-imputazzjoni li l-attur kien involut f'attivita' kriminali tant li kien ġie arrestat b'rabta mal-kommissjoni ta' reati kriminali, hi kapaċi li tikkaġuna ħsara serja lir-reputazzjoni tal-attur *multo magis* meta l-attur huwa avukat magħruf u rispettat li ilu jipprattika l-professjoni ta' avukat quddiem il-Qrati lokali għal għexieren ta' snin.

Ikkunsidrat;

Iżda fil-każ in diżamina, għalkemm kif ingħad huwa ritenut illi b'mod ġenerali, l-imputazzjoni li persuna kienet involuta f'attivita' kriminali tissodisfa l-kriterju ta' ħsara serja, il-Qorti wara li qrat il-silta impunjata, ma taqbilx li l-imputazzjoni li effettivament tinsilet mill-istqarrija impunjata, **hija dik li fisser l-attur, ċioe' li huwa kkommetta reat kriminali u ma ntbagħatx diversi snin priġunerija biss minħabba l-intervent politiku**.

Fl-istħarriġ tal-kwistjoni jekk fil-pubblikazzjoni impunjata, saritx imputazzjoni li hija diffamatorja fil-konfront tal-persuna aggravata, dak li għandu jigi stabbilit hu jekk persuna ordinarja u raġjonevoli ("*an ordinary, reasonable person*") tkun kapaċi

[11] Collins, *supra* 6.10, p.117.

[12] Il-Gatley jghid:- "*It is defamatory to impute that a person is unfit for his profession or calling owing to a want of ability, mental stability, learning or some other necessary qualification, or that he has been guilty of any dishonest or disreputable conduct or any misconduct or inefficiency therein. This applies to any profession or calling, however humble, so long as it is not illegal.*" - *supra* 2.38, p. 82.

tifhem dik l-istqarrija bhala wahda li minnha tinsilet l-imputazzjoni impunjata. Fost il-prinċipji applikabbli għad-determinazzjoni ta' jekk stqarrija hijiex kapaċi twassal l-imputazzjoni impunjata, id-deċiżjoni ċelebri **Jeynes v News Magazines Ltd**[13] elenka s-segwenti:-

"*(1) the governing principle is reasonableness (2)* ***the hypothetical reasonable reader is not naïve but he is not unduly suspicious. He can read between the lines. He can read in an implication more readily than a lawyer and may indulge in a certain amount of loose thinking but he must be treated as being a man who is not avid for scandal and someone who does not, and should not, select one bad meaning where other non-defamatory meanings are available*** *… (4) the intention of the publisher is irrelevant…*"

F'kull kaz huwa mħolli lill-ġudikant biex jiddetermina jekk il-kliem użat huwiex kapaċi, raġjonevolment, illi jwassal it-tifsira vantat mill-attur u jekk, f'każ affermattiv, dik it-tifsira hijiex kapaċi li titqies skont il-liġi bhala diffamatorja. F'kaz fejn il-kliem użat fid-dikjarazzjoni impunjata jista' jagħti lok għall-interpretazzjoni li qed issir imputazzjoni fil-konfront tal-persuna malafamata, jingħad illi:-

"*…* ***the question will be whether it is reasonably capable of conveying that imputation****. Logically anterior, therefore, to the question of whether the words are capable of being defamatory in law, is the question of what meaning the word or words are reasonably capable of bearing.*" [14] [emfasi tal-Qorti]

Il-Qorti tqis ukoll illi mhux meħtieġ li l-imputazzjoni tkun neċessarjament waħda espressa jew diretta: implikazzjoni ta' imputazzjoni hija biżżejjed purche` din tinftiehem **mill-qarrej ipotetiku ordinarju fil-qafas ta' dak li hu raġjonevoli u taċ-ċirkostanzi li fihom tkun saret il-pubblikazzjoni, mingħajr il-ħtieġa li ssir riċerka jew referenza għal xi fatti li ma jirriżultawx mill-istess pubblikazzjoni jew xi**

[13] [2008] EWCA.
[14] Gatley, p. 113.

spjegazzjoni sussegwenti, mingħajr sforz u tiġbid ta' interpretazzjoni u mingħajr ħtieġa ta' xi għarfien speċjali.

Illi fil-każ li għandha quddiem il-Qorti jirriżulta li huwa fatt illi l-attur inħeles mill-arrest u rritorna lura Malta u illi diversi snin wara, kif diġa' ġie stabbilit, l-arrest tiegħu kien ġie pronunzjat bħala leżiv tad-dritt fondamentali protett bl-Artikolu 5(3) tal-Konvenzjoni Ewropeja. Mill-provi akkwiżiti fl-atti, jirriżulta wkoll illi l-attur eventwalment inħeles mill-akkużi kollha li nġiebu kontrih matul il-proċess penali quddiem il-Qrati Taljani permezz ta' sentenza mogħtija fil-5 ta' Awwissu 1994 mill-Qorti tal-Appell ta' Catanzaro, seba' snin sħaħ wara li kien ġie arrestat oriġinjarjament f'Novembru 1987. Iżda dan kollu ma jibdel u ma jnaqqas xejn mill-fatt illi l-attur kien ġie effettivament arrestat ġewwa l-Italja fuq suspett li kkommetta reat kriminali u dam diversi ġimgħat detenut fil-ħabs hemmhekk.

Il-Qorti tosserva illi kuntrarjament għal dak li qiegħed isostni l-attur, il-konvenut imkien ma qal fl-artikolu impunjat illi l-attur kien effettivament wettaq ir-reati li kien ġie akkużat bihom matul il-proċess kriminali, jew li kellu jinsab ħati u jiġi kkundannat fil-proċeduri kriminali u illi mingħajr l-intervent politiku ta' Dr. Guido de Marco kien ikollu jiskonta xi piena karċerarja ta' diversi snin. Minflok, minn qari oġġettiv tas-silta relevanti tal-artikolu, kif fuq riprodotta, il-Qorti fehmet illi **l-attur kien arrestat ġewwa l-Italja fuq akkuża ta' involviment fit-twettiq ta' reat kriminali bil-prospett li jqatta' diversi snin il-ħabs, liema prospett ma mmaterjalizzax minħabba intervent politiku li kien sar mill-Ministru tal-Ġustizzja mal-awtoritajiet Taljani**.

Imkien ma jintqal fl-artikolu illi l-attur instab ħati li wettaq dak ir-reat; lanqas ma ntqal illi huwa kien effettivament ikkommetta r-reat u l-każ kontrih ingħalaq minħabba intervent politiku: għall-kuntrarju, **l-implikazzjoni ċara magħmula fl-artikolu hi li l-attur, akkużat b'reat kriminali, seta' qatta' snin il-ħabs jekk ma kienx intervjena fil-każ tal-Ministru Guido de Marco**. Il-Qorti tqis li l-istqarrija tal-konvenut illi l-attur arrestat ma nżammx il-ħabs ġewwa l-Italja minħabba intervent

politiku, filwaqt li timputa li l-attur kien effettivament arrestat b'rabta mal-kommissjoni ta' reat kriminali, m'hijiex qiegħda timputa wkoll ħtija lill-attur għall-kommissjoni ta' dan ir-reat kriminali.

Fir-rigward għandu jingħad illi l-qarrej ordinarju u raġjonevoli għandu jitqies li huwa ben konxju tal-prinċipju ġenerali li persuna li tkun akkużata li wettqet reat kriminali, hija preżunta innoċenti sakemm ma jiġix ippruvat il-ħtija tagħha. Għalkemm inevitabbilment il-qarrej sejjer iqis lill-persuna aggravata b'suspett, dan fih innifsu ma jiġġustifikax il-konklużjoni li bir-rapportaġġ tal-fatt tal-arrest tal-persuna u tal-akkużi addebitati, il-ġornalist ikun qed iwassal imputazzjoni li l-persuna aggravata hija, jew kellha tinsab, ħatja tal-akkużi. Għandu jkun hemm distinzjoni bejn dak li jkun fehem il-qarrej raġjonevoli u ta' intelliġenza ordinarja mill-artikolu impunjat, u dawk il-konklużjonijiet li jista' jasal għalihom abbażi tal-fehmiet u preġudizzji personali tiegħu. Ġie ritenut ukoll:-

"*It is one thing to say that a statement is capable of bearing an imputation defamaory of the plaintiff because the ordinary reasonable reader would understand it in that sense, drawing on his own knowledge and experience of human affairs on order to reach that result. It is quite another thing to say that a statement is capable of bearing such an imputation merely because it excites in some readers a belief or prejudice from which they proceed to arrive at a conclusion unfavourable to the plaintiff.*"[15]

Collins[16], jagħmel referenza ghad-deċiżjoni tal-Qorti Suprema tal-Awstralja fil-każ *Favell v. Queensland Newspapers Pty. Ltd* fejn intqal:- "*A mere statement that a person is under investigation, or that a person has been charged, may not be enough to impute guilt. If, however, it is accompanied by an account of the suspicious circumstances that have aroused the interest of the authorities, and that points towards a likelihood of guilt, then the position may be otherwise.*"

[15] *Mirror Newspapers Ltd. v. Harrison* – Australian High Court, (1982) 149 CLR 293. Ara wkoll *TPG Technology Consulting Ltd v.* Canada (2012) ONCA.
[16] [On Defamation], 2014 Ed. 6.92, p. 139.

Il-Qorti tosserva illi fl-artikolu impunjat, il-konvenut ma tax rendikont tal-fatti tal-kaz, lil ħin mill-fatt tal-arrest u l-akkużi, ħlief billi għamel referenza għall-artikolu ppubblikat minn 'Alternattiva' fil-5 ta' Awwissu 1989. Dan l-artikolu, għalkemm jirrapporta l-isfond kollu tal-episodju li wassal għall-arrest tal-attur u l-akkużi miġjuba kontrih quddiem il-Qrati Taljani u jidħol f'ċertu dettall dwar il-movimenti tal-attur meta tela' l-Italja ma' mart il-klient tiegħu biex jiġu rkuprati l-oġġetti mill-vettura tal-klient tiegħu, **ma ġiex ippubblikat bħala parti mill-artikolu u lanqas ġie provdut aċċess dirett għalih mill-pubblikazzjoni impunjata**.

Din il-materja ġiet trattata fid-decizjoni **Flood v. Times Newspapers Ltd**[17], fejn kien gie rapportat illi l-persuna aggravata kienet investigata b'rabta ma reati ta' korruzzjoni iżda wara diversi xhur mill-pubblikazzjoni, il-persuna ġiet eżonerata minn kull involviment fir-reati soġġetti ghall-investigazzjoni. Ġie ritenut illi peress li l-artikolu kien għamel referenza mhux biss għall-fatt tal-investigazzjoni iżda wkoll għal allegazzjonijiet speċifiċi li kienu fil-mira tal-investigazzjoni u tal-evidenza miġbura, l-artikolu originali kien kapaci li jitqies bhala diffamatorju.

Iżda fil-każ li għandha quddiemha l-Qorti, ma jirriżulta xejn minn dan. Effettivament, fis-silta impunjata mill-attur f'din il-kawża, il-konvenut ma jagħmel ebda referenza għaċ-ċirkostanzi wasslu għall-arrest tal-attur ġewwa l-Italja, għajr għar-reat li ġie arrestat dwaru (kompliċita' fil-kuntrabandu ta' oġġetti prezzjużi) u ma sar l-ebda dikjarazzjoni dwar allegazzjonijiet konċernanti speċifikatament l-involviment tal-attur f'dak ir-reat. L-istqarrija tal-konvenut hija ċirkoskritta għall-fatt li l-attur kien arrestat u akkużat fuq kompliċita' fil-kuntrabandu ta' oġġetti prezzjużi, mingħajr ma saret l-ebda referenza, wisq inqas narrazzjoni dwar xi allegazzjonijiet fattwali speċifiċi b'rabta mal-kondotta tal-attur fir-rigward.

Kwantu għall-pubblikazzjoni o meno tal-artikolu li deher fil-ħarġa tal-gazzetta 'Alternattiva', u li għamel referenza għalih il-konvenut fil-pubblikazzjoni in diżamina,

---

[17] [2013] EWHC 2182 (QB).

il-Qorti tirribadixxi li ma taqbilx li dan jista' jitqies li huwa pubblikat għall-finijiet tal-Att dwar il-Midja u l-Malafama. Skont l-Artikolu 2 tal-Kap. 579, "*pubblikazzjoni*" tfisser kwalunkwe att li bih kull midja miktuba tiġi jew tista' tkun komunikata lil jew tinġieb għall-għarfien ta' xi persuni jew li bih kliem jew immaġni viżwali jiġu disseminati. Issa fil-każ tal-lum ma jirriżultax - u ma nġiebet l-ebda prova - illi effettivament dan l-artikolu ġie pubblikat mill-konvenut bħala parti jew b'rabta mal-pubblikazzjoni impunjata f'din il-kawża, ċioe' l-artikolu tat-23 ta' Settembru 2019 intestat "*The wrong fight on good governance*". Dan mhux każ fejn il-konvenut ippubblika fil-korp tal-artikolu tiegħu, l-artikolu tal-5 ta' Awwissu 1989 jew xi siltiet minnu, jew ipprovda aċċess għalih permezz, per eżempju, ta' *hyperlink*. Huwa wkoll evidenti li bl-azzjoni odjerna mhux qed jiġi impunjat l-artikolu datat 5 ta' Awwissu 1989 iżda qed jiġi impunjat ir-referenza li saret lil dak l-artikolu.

Il-Qorti ma tistax ma tosservax ukoll illi l-konvenut, fl-artikolu tiegħu, ma għamel l-ebda aċċenn għall-ħtija tal-attur permezz tas-sentenza tal-Qorti ta' Cosenza u effettivament, lanqas irrefera għas-sentenza nnifisha iżda biss għall-fatt li l-istorja tal-arrest tal-attur u l-akkużi li kienu nġiebu kontrih dwar allegat kompliċita' f'reat kriminali, kienet ta' interess kbir[18]. Għalkemm il-Qorti tirrikonoxxi li teżisti awtorita' li tirritjeni li l-atti li jiffaċilitaw il-komunikazzjoni ta' materjal diffamatorju, jistgħu skont iċ-ċirkostanzi partikolari, jammontaw għal pubblikazzjoni[19], f'dan il-każ il-konvenut ma għamel ebda att ta' komunikazzjoni tal-kontenut tal-artikolu ppubblikat fl-Alternattiva li għamel referenza għalih fil-pubblikazzjoni impunjata f'din il-kawża. Lanqas ma nġiebet xi prova illi l-konvenut effettivament ipprovda aċċess lil xi terza persuna għall-artikolu tal-gazzetta 'Alternattiva', minkejja li offra li jagħmel dan.

Il-Qorti tqis illi f'ċirkostanzi bħal dawn, huwa nieqes l-element tal-pubblikazzjoni tal-kontenut tal-artikolu tal-5 ta' Awwissu 1989. Kieku, għall-kuntrarju, il-konvenut fil-pubblikazzjoni in diżamina, aċċenna espressament għall-kundanna tal-attur permezz

[18] *"riveting".*

[19] Supreme Court of Canada, Crookes v. Newton – 2011, SCC 47, 3 SCR 269. – p. 100 4.130 Collins. Din id-deċiżjoni kienet tittrata hyperlink u mhux merament stedina li jintbagħat tagħrif allegatament diffamatoju jekk issir talba għal daqs

tas-sentenza tal-Qorti ta' Cosenza jew ippubblika, billi pprovda aċċess dirett mill-artikolu tiegħu, il-kontenut tar-rapportaġġ fil-gazzetta 'Alternattiva', mingħajr ma jkun għamel ebda referenza għall-eżitu finali tal-proċeduri kriminali, il-pożizzjoni kienet tkun differenti. Dan qed jingħad għaliex jinsab ritenut illi l-pubblikazzjoni ta' dikjarazzjoni ta' ħtija kriminali ta' persuna, mingħajr il-pubblikazzjoni ulterjuri ta' deċiżjoni li tkun irrevokat dak is-sejbien ta' ħtija, tista' titqies bħala libelluża[20].

Madanakollu, fil-każ li għandha quddiemha l-Qorti, ma saret l-ebda referenza għal xi dikjarazzjoni tal-ħtija tal-attur. Hu minnu li mill-atti, senjatament id-deċiżjoni tal-Kummissjoni Ewropea u mix-xhieda tal-attur, ma jirriżultax li l-istess attur inħeles finalment mill-akkużi minħabba xi intervent politiku iżda unikament bil-ħila tiegħu nnifsu, **il-Qorti mkien ma riskontrat xi dikjarazzjoni fl-artikolu impunjat li tinftiehem li l-attur kien ħati li kkommetta r-reat imsemmi fl-artikolu jew li mingħajr dak l-intervent, messu jew kellu jinstab ħati ta' xi reat kriminali**; kif ġiet diġa' stabbilit, hija fehmet illi kieku ma kienx għall-intervent politiku li seħħ, l-attur arrestat u akkużat, seta' spiċċa jqatta' diversi snin ġewwa ħabs l-Italja. Jeħtieġ tiġbid mhux ħażin tal-immaġinazzjoni biex din l-istqarrija tinftiehem bħala dikjarazzjoni li l-attur kien effettivament ikkommetta r-reat jew kien ħati tal-akkużi msemmija iżda ġie liberat minħabba intervent politiku ta' Dr. Guido de Marco. Imkien ma jingħad jew jinftiehem li "*several years behind bars*" huwa referenza għal sentenza effettiva ta' ħabs fuq dikjarazzjoni ta' ħtija.

Fil-qies ta' dan kollu, il-Qorti hi tal-fehma illi għalkemm l-istqarrija tal-konvenut fiha nnifisha, tista' oġġettivament titqies li tissodisfa l-kriterju ta' ħsara serja, għaliex saret imputazzjoni li l-attur kien arrestat u akkużat b'reat kriminali, biex stabbilit jekk l-imputazzjoni effettivament riskontrata hijiex diffamatorja fil-konfront tal-attur, iridu jiġu evalwati l-provi kollha kif ukoll is-siwi o meno tal-eċċezzjonijiet sollevati mill-konvenut kontra l-azzjoni ta' malafama.

Ikkunsidrat;

[20] Ara in propositu, *Flood v. Times Newspapers Ltd* (2013) EWHC, 2182 (QB).

Mill-provi li ressaq il-konvenut, jirriżulta illi l-istorja tal-arrest tal-attur ġewwa l-Italja f'Diċembru tas-sena 1987 ġiet rapportata l-ewwel darba fil-ġurnal The Times u fil-ħarġa tal-edizzjoni ta' The Sunday Times tas-17 ta' Diċembru 1987, ġie pubblikat artikolu intestat "***Dr. J. Brincat MP detained in Italy***". Il-konvenut esebixxa diversi artikoli li kienu ġew pubblikati dak iż-żmien fil-gazzetti lokali b'rabta ma' dan il-każ, fosthom artikolu ppubblikat fl-20 ta' Diċembru 1987 f'The Sunday Times, intestat: "***De Marco to seek conditional release for Dr. Brincat***". F'dan l-artikolu ġie rapportat: "*Ansa the Italian News Agency yesterday reported the arrival in Rome of Dr. Guido De Marco, Deputy Prime Minister and Minister of Justice and the Interior ... Ansa added that his visit is tied to the judicial case involving Labour MP Dr Joe Brincat arrested on December 5th in Maratea.*" L-istess gazzetta mbagħad tikkwota lil Dr. De Marco jgħid: "*I would naturally want to go deeper in the whole thing really stands to at least obtain for the Honourable Dr. Brincat a conditional release to enable him to carry out his functions as member of Parliament in Malta and the Council of Europe. I am convinced that if that happens the Honourable Dr. Brincat will remain at the disposal of the Italian judicial authorities should they decide to have him in Italy.*"

Sussegwentement, ġie rapportat ukoll fil-ġurnal The Times artiklu bl-isem "***Joint bid to obtain Dr. Brincat's release***"[21] u artikolu ieħor[22] intestat "***Deputy PM hopes for positive results from Rome meeting on Dr. Brincat's case***". Eventwalment, ukoll, f'artikolu intestat "***Cosenza Court orders immediate release from jail of Dr. Brincat and Shires couple***"[23], ġie rapportat ir-ringrazzjament tal-familja tal-attur għall-intervent tal-Gvern fost politiċi oħrajn u d-Deputat Prim Minstru Dr. Guido de Marco u "*the most responsible manner in which matters were conducted and the genuine assistance given*".

[21] Artikolu tat-18 ta' Diċembru 1987.
[22] Artikolu tat-23 ta' Diċembru 1987, fol. 71.
[23] Ħarġa tad-29 ta' Diċembru 1987, fol. 73.

Il-konvenut fix-xhieda tiegħu jisħaq illi dak iż-żmien kien ċar li kien hemm intervent politiku tant illi ħaten l-attur, Dr. John Buttigieg, kien mhux biss irringrazzja pubblikament u direttament lil Guido de Marco iżda stqarr ukoll li kieku ma kienx għall-intervent tiegħu u tal-Gvern kieku dan mhux inħeles wara sitta u għoxrin ġurnata iżda kien jinħeles xhur wara.

Da parti tiegħu l-attur fix-xhieda tiegħu fisser li l-pubblikazzjoni tal-konvenut hi malafamanti wkoll għaliex "*il-motivazzjoni tiegħu tidher li kien attakk personali li ma kienx provokat minn xi fatt illi kellu jurta lill-ġurnalista...*" Huwa sostna li l-artikolu kien motivat biex jipprova jkissirlu r-reputazzjoni tajba li jista' jkollu, tant illi anke stieden lin-nies jibaghatulu email biex jibgħatilhom kopja ta' dak li kien ġie pubblikat fil-gazzetta Alternattiva fiż-żmien meta kien arrestat.

Madanakollu, għandu jingħad illi l-element tal-malizzja hija irrelevanti fl-istħarriġ dwar jekk l-imputazzjoni magħmula hijiex diffamatorja u hija relevanti biss għall-fini tad-difiża tal-pubblikazzjoni dwar materja ta' interess pubbliku taħt l-Artiklu 5 tal-Att u d-difiża tad-dikjarazzjoni privileġġjata taħt l-Artikolu 6 tal-Att, purche' ir-rekwiżiti stipolati mil-liġi jiġu sodisfatti. Lanqas m'hi relevanti dak li kellu f'moħħu jew x'kienet l-intenzjoni tal-konvenut meta ppubblika l-istqarrija, biex jiġi determinat jekk l-istqarrija impunjata twassalx imputazzjoni li hija diffamatorja[24].

Fit-tieni paragrafu tar-Risposta tiegħu, il-konvenut jeċċepixxi li l-pubblikazzjoni tikkostitwixxi *fair comment*.

---

[24] Fid-deċiżjoni **Baturina v. Times Newspapers Ltd** [2011] EWCA Civ. 308, ingħad:- "*As the test is an objective one, evidence as to how a statement was actually understood by its recipients is irrelevant in determining the imputation or imputations conveyed by the statement and thus inadmissible. What the publisher intended to convey by the statement is equally irrelevant in determining the imputations in fact conveyed.*"

Il-Qorti tosserva illi d-difiża ta' *fair comment*, imqajma espressament mill-konvenut, ma kienetx prospettata espressament fil-Kap. 248 iżda kienet rikonoxxuta u msawra mill-ġurisprudenza. Għalkemm din id-difiża ma tissemmiex lanqas fl-Att dwar il-Midja u l-Malafama (Kap. 579)[25], ġiet kodifikata statutorjament bin-nomenklatura "*opinjoni onesta*"[26] u tinsab regolata mill-istess kriterji li jsawru d-difiza magħrufa bħala *honest opinion* fid-dispozizzjonijiet tal-Artikolu 3 tad-Defamation Act (UK) 2013. Iżda għalkemm huma applikabbli ghaliha kriterji iktar wiesa' u liberali minn dawk li kienu ġew żviluppati mill-ġurisprudenza għas-suċċess tad-difiża tal-*fair comment* – naturalment bil-għan li jkompli jiġi aġevolat l-interess pubbliku fil-liberta' tal-espressjoni - hu ovvju illi d-difiża tal-opinjoni onesta effettivament tirrappreżenta fis-sostanza dik li qabel kienet tissejjaħ *fair comment*. Kemm hu hekk, dawn iz-zewġ difiżi entrambi jsibu riskontru biss f'każ li l-istqarrija allegatament diffamatorja tikkostitwixxi dikjarazzjoni ta' opinjoni u mhux stqarrija ta' fatt.

Collins jgħid hekk fir-rigward tad-difiża ta' "*honest opinion*":-

"*... the common law defence of fair comment has been abolished .... and* ***replaced with a statutory defence of honest opinion that is intended for the most part to reflect the common law***."[27] [emfasi tal-Qorti]

Il-Qorti tqis illi l-opinjoni onesta ma għandhiex titqies bħallikieku hija xi kunċett innovattiv li jikkostitwixxi difiża sostantivament differenti minn dik tal-kumment ġust. Huwa ovvju illi d-difiża ta' opinjoni onesta sostitwiet u kkodifikat dik li qabel kienet tissejjaħ "*fair comment*" u għalhekk, il-ġustizzja tesiġi li l-eċċezzjoni tal-konvenut ta' "*fair comment"*, inkorporata fit-tielet paragrafu tar-Risposta tiegħu, titqies u tiġi trattata bħala eċċezzjoni ta' opinjoni onesta a tenur tal-Artikolu 4(2) tal-Att.

[25] Minn hawn 'il quddiem imsejjha "l-Att".
[26] Artikolu 4(2) tal-Kap. 579.
[27] On Defamation, *supra,* 9.03, p. 188.

Jingħad minnufih u bla tlaqliq illi d-dikjarazzjonijiet impunjati mill-attur fl-artikolu in diżamina, dwar l-episodju tal-ħelsien mill-arrest tal-attur, huma dikjarazzjonijiet ta' opinjoni u għalhekk, ir-rekwiżit tal-paragrafu (a) tal-Artikolu 4(2) huwa sodisfatt. Din il-fehma tinsab rinforzata b'referenza għall-kliem "*Brincat may have well spent years behind bars*".

In materja, jinsab ritenut illi "*A statement might be either a statement of fact or an expression of opinion, depending on the context. The form on which the statement appeared and the style adopted by the publisher will often be decisive ... Some assertions of fact may be defended as expressions of opinion, if they are in the nature of deductions or conclusions arrived at by the publisher from other facts which are sufficiently stated or indicated*"[28].

Tqis ukoll illi d-difiża hija f'lokha anke għall-finijiet tas-subinċiż (5) tal-Artikolu 4 tal-Kap. 579, għaliex il-Qorti fehmet li l-attur, bħala l-persuna aggravata, huwa wkoll persuna pubblika entro t-tifsira tal-imsemmi subartikolu. Dan qed jingħad għaliex jirriżulta kjarament illi fiż-żmien tal-pubblikazzjoni, l-attur kien uffiċjal pubbliku bħala membru maħtur mill-Gvern fuq il-Bord tal-Gvernaturi tal-Awtorita' ta' Malta għas-Servizzi Finanzjarji[29] – kif dikjarat fl-artikolu nnifsu – filwaqt li l-pubblikazzjoni in materja tikkonċerna proprju l-kwistjoni ta' governanza tajba li kienet il-mertu tal-ittra ġudizzjarja li ppreżenta l-attur kontra l-istess Awtorita' bi protesta kontra l-*golden handshake* li skont l-istess attur, sar bi ksur tal-liġi u b'nuqqas ta' governanza tajba da parti tal-pubblika amministrazzjoni. B'żieda mal-premess, huwa inkontestat ukoll li l-attur jipprattika l-professjoni ta' avukat u l-allegazzjonijiet impunjati fl-ittra jikkonċernaw episodju li l-attur kien involut fih minħabba tabilħaqq l-eżerċizzju tal-professjoni tiegħu[30].

Imbagħad, għall-fini tar-rekwiżit tal-paragrafu (b) tal-Artikolu 4(2) tal-Kap. 579, m'hemmx dubju illi d-dikjazzjoni tal-opinjoni impunjata mill-attur, ċioe' li "*had it not*

---

[28] Collins, *supra*, – 9.10.
[29] B'applikazzjoni tal-paragrafu (a) tal-Artikolu 4(5) tal-Kap. 579.
[30] B'applikazzjoni tal-paragrafu (ċ) tal-Artikolu 4(5) tal-Kap. 579.

been for the late Guido de Marco ... Brincat may have well spent years behind bars”, tindika f’termini ġenerali l-bażi tal-istess opinjoni, ċioe’ li l-attur kien arrestat “... *in Italy and accused of aiding and abetting a client involved in the trade of valuables...*”[31]

Għalkemm il-Qorti tosserva illi oġġettivament, kien ikun ferm iktar meqjus kieku l-konvenut irrefera espressament għall-artikoli pubblikati f’The Times f’Diċembru 1987, biex jagħti sfond sod lill-allegazzjoni tiegħu dwar l-intervent politiku fir-rilaxx mill-arrest tal-attur, iżda tenut kont tal-provi li tressqu in sostenn tal-allegazzjoni magħmula fl-artikolu in diżamina, il-Qorti hija sodisfatta li l-fehma espressa mill-konvenut tissodisfa sija l-ħtiġiet tal-paragrafu (b) tal-Artikolu 4(2) tal-Kap. 579 kif ukoll hija waħda li persuna onesta setgħet ikollha abbażi tal-pubblikazzjonijiet esebiti fl-atti mill-konvenut, liema pubblikazzjonijiet il-Qorti tqis illi jissodisfaw pjenament il-ħtiġijiet tal-paragrafu (a) tal-Artikolu 4(4) tal-Kap. 579[32].

Dan qed jingħad għaliex fil-fehma tal-Qorti l-arrest tal-attur ġewwa l-Italja b’rabta mal-allegat kommissjoni ta’ reat kriminali serju, u l-ħelsien tiegħu mill-arrest wara diversi ġimgħat b’allegat intervent politiku, fi żmien meta jirriżulta li l-istess attur kien id-Deputat Mexxej tal-Partit Laburista u Membru Parlamentari tal-Opposizzjoni, oltre li kien ukoll serva bħala l-Ministru tal-Ġustizzja taħt il-Gvern preċedenti, kien bla dubju materja ta’ interess pubbliku.

L-Att ma jipprovdix definizzjoni jew linji gwida dwar it-tifsira tal-kunċett ta’ interess pubbliku proprju għaliex din il-kwistjoni hija waħda ta’ liġi li għandha tiġi deċiża mill-Qorti. Iżda fil-fehma ta’ din il-Qorti, l-oqsma tal-amministrazzjoni tal-gvern, kondotta politika u involviment f’reati serji, ilkoll għandhom jitqiesu li huma materji ta’ interess pubbliku.

[31] Fol. 4.

[32] Art. 4(2)(ċ):- “*... persuna onesta setgħet ikollha dik l-opinjoni abbażi ta’ - (ii) kull ħaġa affermata bħala fatt f’dikjarazzjoni privileġġjata ppubblikata qabel id-dikjarazzjoni li dwarha jkun sar l-ilment*.”
Art. 4(4):- “*Għall-finijiet tas-subartikolu (2) dikjarazzjoni hija "dikjarazzjoni privileġġjata" jekk il-persuna responsabbli għall-pubblikazzjoni tagħha tista’ turi bħala difiża għaliha li - (a) il-pubblikazzjoni hija dwar materja ta’ interess pubbliku li tkun diġà ngħatat pubbliċità b’mod aċċessibbli għal udjenza kbira f’medium stabbilit;*”

Jinsab ritenut illi materji ta' interess pubbliku jikkonċernaw prinċipalment:-

"*... matters relating to the public life of the community and those who take part in it, including ... activities such as the conduct of government and political life, elections and public administration ... [and] more widely ... the governance of public bodies, institutions and companies which give rise to a public interest in disclosure, but excluding matters which are personal and private, such that there is no public interest in their disclosure.*"[33]

Applikat dan għall-fattispeċje tal-każ in diżamina, fiż-żmien meta l-attur, li kien mhux biss persuna politika iżda addirittura id-Deputat Mexxej tal-Partit Laburista fl-Oppożizzjoni, ġie arrestat u akkużat quddiem il-qrati Taljana b'allegat involviment f'reati kriminali serji, il-materja kien bla dubju waħda ta' interess pubbliku ġenerali.

Mhux hekk biss, iżda jirriżulta wkoll illi dak iż-żmien din il-materja kienet ingħatat pubbliċita' wiesa' permezz tar-rapportaġġ kollu li kien sar f'diversi pubblikazzjonijiet fuq il-faċċata ta' gazzetta ewlenija lokali[34] f'Diċembru 1987, liema gazzetta kienet ukoll, kif irrimarka l-konvenut innifsu waqt ix-xhieda tieghu, waħda mill-uniċi gazzetti li kienu jiġu pubblikati fis-snin tmenin, ċioe' fiż-żmien meta l-attur kien għadu arrestat u meta ġie lura Malta wara li ġie meħlus mill-arrest, fosthom l-istqarrijiet pubbliċi ta' ringrazzjament li saru anke minn familjari tal-attur stess, lill-isforzi tal-Gvern u tal-Oppozizzjoni ta' dak iż-żmien.

Dawn l-isforzi, wieħed jista' jifhem mingħajr wisq diffikolta', kienu proprju dawk l-isforzi li saru mill-Ministru tal-Ġustizzja dak iż-żmien, Dr. Guido de Marco, li kien stqarr huwa stess f'artikolu intestat "***Dr de Marco to seek conditional release for Dr. Brincat***" ippubblikat fil-ġurnal The Times fl-20 ta' Diċembru 1987 (Exhibit 4), fost artikoli oħrajn:- "*Steps have already been taken to by the Maltese Government*

---

[33] **Reynolds v. Times Newspapers Ltd** – per Lord Bingham at 176-177 [2001] 2. A.C. 127.
[34] The Times u The Sunday Times.

through normal diplomatic channels ... but finding myself now in Italy, I will naturally want to go deeper into howe this really stand in order to obtain at least for the Hon. Brincat, a conditional release ...".

Dr. De Marco ġie rapportat ukoll fl-istess artikolu, jgħid hekk:- "*But I am certain we must press to know the circumstances of this case and in particular to clarify the fact that the Hon. Brincat, without having been formally accused, finds himself in a state of arrest since December 5.*"

Dawn l-isforzi biex isir intervent politiku ghall-ħelsien mill-arrest tal-attur kienu ġew riaffermati wkoll minn Dr. John Buttigieg, ħaten l-attur, li kien stqarr waqt konferenza stampa rapportata fil-ġurnal The Times fit-18 ta' Diċembru 1987 (Exhibit 2) f'artikolu intestat "***Joint Bid to Obtain Dr. Brincat's Release***" illi "*both the Government and the Opposition were working hand in hand so that the posistion of Dr. Brincat would be explained to the competent Italian authorities so that he could be released as soon as possible.*"

Kemm hu hekk, huwa affermat mir-rapportaġġ fl-artikolu li deher fil-ġurnal The Times fit-23 ta' Diċembru 1987 (Exhibit 6), illi effettivament, skont kif ġie dikjarat mill-konveut fl-artikolu impunjat, kienet inżammet laqgħa bejn Dr. Guido de Marco u l-Ministru Taljan għall-Ġustizzja, Sig. Giuliano Vassalli, fejn ġie diskuss fost materji oħrajn, il-każ tal-arrest tal-attur ġewwa l-Italja, liema laqgħa Dr. De Marco ġie rapportat jgħid "*proved to be very useful and one hoped to see positive results*" kif ukoll li kien sar "*note verbal to the Italian authorities in the sens that the Maltese Government was prepared to guarantee the presence of Dr. Brincat in Italy anytime if such presence was needed by the Italian juridical (sic. Judicial) authorities.*"

Il-fatt li jirriżulta mill-provi miġjuba f'din il-kawża illi l-attur inħeles mill-arrest fuq deċiżjoni mogħtija mill-Qorti ta' Cosenza fit-28 ta' Diċembru 1987 u illi seba' snin wara, il-Qorti tal-Appell ta' Catanzaro iddikjarat li l-attur ma kkommetta l-ebda reat kriminali, **m'huwiex biżżejjed, fil-fehma tal-Qorti, biex ixejjen il-prominenza li**

kienet ingħatat fil-ġurnali lokali lill-interventi politiċi intensivi li saru sabiex jinkiseb ir-rilaxx mill-arrest tal-attur, il-garanziji offruti mill-Gvern Malti biex tiġi assikurata l-presenza tal-attur quddiem l-awtoritajiet ġudizzjarji ġewwa l-Italja jekk dan kien ikun meħtieġ fil-futur u fuq kollox, ir-ringrazzjamenti pubbliċi minn membri tal-Gvern u tal-Opposizzjoni għall-assistenza mogħtija fir-rigward, senjatament, l-istqarrija ta' Dr. John Buttigieg li "*Asked whether he felt that political pressure from Malta helped to speed up Dr. Brincat's release, Dr. Buttigieg said he felt the issue would probably have been resolved just the same* ***with the difference that Dr. Brincat would probably have spent six months instead of 23 days, in prison***"[35]. (emfasi tal-Qorti)

Dan kollu magħdud jikkonvinċi lill-Qorti li l-istqarrija tal-konvenut li jekk mhux għall-intervent ta' Dr. Guido de Marco kien hemm il-prospett li l-attur seta' jqatta' żmien twil detenut ġewwa l-ħabs, hija dikjarazzjoni ta' opinjoni li hija ġustifikata u li persuna onesta setgħet ikollha abbażi ta' dak kollu li kien ġiw rapportat bħala fatt fid-dikjarazzjonijiet privileġġjati konsistenti fil-pubblikazzjonijiet li kienu saru f'The Times u The Sunday Times dwar il-materja fiż-żmien meta din seħħet.

Huwa minnu illi l-konvenut fl-artikolu impunjat, biex jesprimi l-fehma tiegħu li l-attur seta' qatta' ħafna żmien il-ħabs kieku mhux għall-intervent politku ta' Dr. Guido de Marco, uża l-kliem "*several years behind bars*", meta jirriżulta illi effettivament, il-kelma użata minn ħaten l-attur fl-artikolu tad-29 ta' Diċembru 1987 kienet "*six months*". Iżda hija l-fehma tal-Qorti illi biex jiġi determinat jekk l-istqarrija impunjata twassalx imputazzjoni diffamatorja, għandha tinqara u tinftiehem fl-assjem tagħha u mhux b'mod spezzettat b'emfasi fuq kelma waħda minflok oħra fejn din ma tkunx ingħatat xi prominenza fil-pubblikazzjoni nnifisha. Barra minn hekk, huwa evidenti li l-attur ħassu aggravat bl-implikazzjoni li xi ħadd kellu jirranġalu biex jinħeles mill-akkużi kriminali miġjuba kontrih, anzicche' bl-użu ta' dik il-kliem "*several years*".

[35] Ara Exhibit 9 – artikolu li deher fil-ġurnal The Times fid-29 ta' Diċembru 1987.

B'żieda ma' dan, il-Qorti tqis illi għas-suċċess tad-difiża tal-opinjoni onesta, mhux meħtieġ li l-konvenut jipprova l-verita` sostanzjali ta' **kull** allegazzjoni ta' fatt li fuqha tinsab imsejsa l-opinjoni u huwa biżżejjed biex jingħata sostenn fattwali suffiċjenti lill-kumment tal-konvenut. Kwantu għar-rekwiżit (ċ) tad-difiża tal-opinjoni onesta, hija tabilħaqq il-fehma ta' Collins illi m'huwiex daqstant relevanti li fl-istqarrija impunjata il-konvenut ikun "*misstated one of the foundational facts*", anke jekk persuna onesta setgħet ifformat opinjoni differenti kieku ġiet informata bil-fatti kollha li kienu magħrufin lill-konvenut[36]: huwa biżżejjed li l-opinjoni tkun ġiet ibbażata fuq xi materja affermata bħala fatt f'dikjarazzjoni privileġġjata u li persuna onesta setgħet qablet mal-espressjoni tal-fehma tal-konvenut fil-pubblikazzjoni tiegħu.

Din il-fehma Collins jibbażaha fuq il-premessa li:- "*The section 3 defence* [l-ekwivalenti tal-Artikolu 4(2) tal-Att) ... *liberalizes the law quite radically. It will seemingly be open to defendants, in order to establish the third condition for the operation of the defence, to fish around for facts, or matters asserted to be facts in privileged statements, even if those facts or matters were not known to them at the time they expressed their opinions ...*" [37].

Kif ingħad diġa', ir-rapportaġġ li kien sar fil-pubblikazzjonijiet f'The Times u The Sunday Times jikkostitwixxi rapportaġġ dwar fatti konċernanti materja ta' interess pubbliku u konsegwentement, jipprovdi bażi tajba għall-fini tal-opinjoni tal-konvenut

Għaldaqstant, it-tieni eċċezzjoni tal-konvenut hija tajba u mistħoqqa u sejra tiġi milqugħa.

Ikkunsidrat;

Illi in konklużjoni, il-Qorti tqis li għandha tagħmel is-segwenti osservazzjonijiet. Jirriżulta illi meta l-artikolu li saret referenza għalih mill-konvenut fil-pubblikazzjoni

[36] 9.29 p. 196.
[37] On Defamation, *supra* 9.32 p. 198

impunjata, ġie pubblikat fil-gazzetta Alternattiva fil-5 ta' Awwissu 1989, l-appell tal-attur mis-sentenza tal-Qorti ta' Scalea kien għadu pendenti u ma kienx għadu deċiż mill-Qorti tal-Appell ta' Catanzaro. Fil-fatt, il-gazzetta L-Alternattiva għamlet referenza espressa għall-fatt illi minn din is-sentenza ġie interpost appell minn Dr. Joe Brincat, li jfisser li l-każ kien għadu mhux deċiż b'mod definittiv.

Il-Qorti fehmet illi meta l-konvenut ippubblika l-artikolu impunjat f'din il-kawża fuq is-sit elettroniku Maltatoday fit-23 ta' Settembru 2019, messu kien ovvju għalih li wara li għaddew kważi tletin sena, dak l-appell kien inqata' b'xi mod jew ieħor.

Huwa minnu illi filwaqt li t-traskuraġni u n-nuqqas ta' razzjonalita' fil-pubblikazzjonijiet u n-nuqqas li jittieħdu passi biex tiġi affermata l-veraċita' jew korrettezza ta' allegazzjonijiet diffamatorji, huwa aġir kundanabbli, dan ma jsarrafx neċessarjament f'intenzjoni ħażina jew malizzjuża; iżda fejn jintwera li ma jkunux saru indaġnijiet ulterjuri deliberatament biex jiġi evitat li tiġi stabbilita l-verita', jista' jiġi riskontrat l-animu malizzjuż fejn dan ikun ammissibbli bħala prova biex titwaqqa' difiża f'dawk il-każijiet speċifiċi maħsuba mil-ligi. F'kull każ iżda, il-Qorti tqis li l-ġornalist għandu dmir essenzjali li jfittex u jagħmel verifiki serji, diliġenti u kompluti dwar il-fatti qabel jippubblika stqarrijiet anke dawk li jikkostitwixxu dikjarazzjonijiet ta' opinjoni.

Fil-każ in diżamina, ma ġiex sodisfacjentement ippruvat illi l-konvenut kien effettivament konsapevoli tal-eżitu tal-appell li kien interpona l-attur mis-sentenza rapportata fil-harġa tal-gazzetta 'Alternattiva', jew li naqas b'mod deliberat milli jirriċerka l-eżitu tal-appell, u fi kwalsiasi każ, kif diġa' stabbilit, intwera li l-istqarrija tiegħu tissodisfa r-rekwiżiti kollha għas-suċċess tal-difiża tal-opinjoni onesta. Madanakollu, fl-istess waqt, xejn ma kien josta li, wara li l-attur bagħtlu *link* ghad-deċizjoni tal-Kummissjoni Ewropeja tal-4 ta' Marzu 1998 - li fiha akkont konċiż u sekwenzjali tal-*iter* tal-proċess kriminali kontra l-attur quddiem il-Qrati Taljani kif ukoll referenza ċara u espressa għall-eżitu finali tal-proċeduri kontra l-attur bis-sentenza tad-19 ta' Ottubru 1994 li ddeċidiet li l-attur ma kien ikkommetta l-ebda reat

kriminali - il-konvenut jaġġorna l-istqarrija tiegħu abbażi tal-fatti li rriżultaw minn dik is-sentenza.

Madanakollu, minkejja li l-konvenut seta' naqas minn din il-perspettiva, dan ma jista' jibdel xejn mill-konklużjoni tal-Qorti illi d-dikjarazzjoni tal-konvenut, impunjata mill-attur, tikkwalifika bħala opinjoni onesta a tenur tal-Artiklu 4(2) tal-Kap. 579.

Għal dawn il-motivi, taqta' u tiddeċiedi illi filwaqt li tilqa' l-eċċezzjonijiet tal-konvenut in kwantu dawn huma kompatibbli ma' dak hawn deċiż, tiċħad it-talba tal-attur, bl-ispejjeż jitħallsu mill-istess attur.

DR. RACHEL MONTEBELLO
MAĠISTRAT.